

СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО КИТАЙСКИ ЕЗИК В БЪЛГАРИЯ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

Яна Шишкова

С оглед на икономическия бум на КНР в последните 10 години и особено след олимпиадата и параолимпиадата в Пекин, проведена през 2008 г., както в Европейския съюз и света, така и в България, се наблюдава повишено внимание към китайския език и култура.

История на обучението по китайски език и култура в България

У нас обучението по китайски език стартира още през 50-те години на XX век под формата на курсове, а през 2009 г. ще се отбележат шейсет години преподаване на китайски език в България. През 2009 г. се навършват 60 години от началото на дружбата между РБългария и КНР.

През 1991 г. официално е открита катедра „Китаистика” към СУ „Св. Климент Охридски”. Именно тази година ще вземем като отправна точка, от която да говорим за съвременно състояние и развитие на обучението по китайски език в България.

Постигнатото за периода 1991–2008 г. никак не е малко. В успешно сътрудничество с посолството на КНР в България са постигнати следните по-важни събития:

1991 г. – Основана е специалност “Китаистика” към ФКНФ, СУ “Св. Климент Охридски”. През годините с помощта на посолството бе оборудван фонетичен кабинет с всевъзможна техника, богата библиотека с литература и учебни пособия.

1992 г. – стартира обучение по китайски език като първи чужд в столичното 18 СОУ “Уилям Гладстон”. В сътрудничество с посолството на КНР в България постепенно е оборудван фонетичен кабинет, дарени са техника, литература и учебни помагала за целите на обучението по езика. През 2005 г. десетчленна делегация от ученици и учители посети Пекин с едноседмична визита. От тогава се осъществява редовен обмен

на български и китайски ученици, включително и под формата на живеене в семейството на бъдещия гостенин.

1993 г. – основана е специалността “Приложна лингвистика” с втори чужд китайски език във ВТУ.

2003 г. – създаден е изпитен център по HSK, който е към СУ “Св. Климент Охридски”, ФКНФ, специалност “Китаистика” с ръководител доц. Ал. Алексиев. От тогава насам всяка година се отпускат едномесечни стипендии за най-добре представилите се участници в най-доброто висше учебно заведение – Пекиния университет за китайски език и култура.

– Създаден е Център за китайски език и култура във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, гр. Велико Търново, оборудван изцяло от Посолството на КНР в България.

2004 г. – българските студенти китаисти се включват в световното състезание по китайски език „Китайски езиков мост” (Hanpu qiao), което се провежда в два тура. Първи тур се организира в съответната държава и учебни заведения, в които се изучава езикът и се формира национален отбор или национален представител. Втори тур се провежда в Китай, в него участват спечелилите първи тур. През 2006 г. студентката Радина Димитрова от СУ печели Награда на зрителите.

2005 г. – Въведено е обучението по китайски език в СОУ „Васил Левски” в Русе.

2006 г. – основан е център „Конфуций” с основна цел разпространение на китайския език и култура в България. Центърът разполага с богата библиотека, аудио и видео материали. В него работят както университетски преподаватели, така и трима китайски преподаватели, които водят курсове по езика. Регулярно се провеждат културни мероприятия, за които тепърва предстои да станат по-широко достъпни за широката публика.

За желаещите да изградят педагогическа кариера от учебната 2005–2006 г. като избираем предмет в специалност “Китаистика” към СУ се предлага предметът „Педагогика”.

2008 г. е в определена степен повратна точка за обучението по китайски език в България.

От една страна, поради наболелите проблеми в образованието, непрещенените добре реформи, ниското заплащане, целенасочено понижавания статут на българския учител, въвеждането на делегираните

бюджети, с които да се разпорежда един единствен човек по свое усмотрение на практика без контрол, се получи една черна статистика. В русенското СОУ „В. Левски” е закрита паралелката с китайски език, във Велико Търново са спряни часовете по свободноизбираема подготовка по китайски език в Американския колеж „Аркус” след само две години обучение.

От друга страна, огромният труд на няколко поколения китаисти доведе и до грандиозния успех за българската китаистика досега. През 2008 г. учениците от столичното 18 СОУ „Уилям Гладстон” Лъчезара Пръвчева и Борислав Димитров от 10 клас и Сиана Димитрова от 11 клас на първото международно състезание по китайски език „Китайски езиков мост” за средношколци в гр. Дзинан, пров. Шандун спечелиха осмо място в света и първо място в Европа по владеене на езика.

През ноември Министърът на образованието Д. Вълчев подписа в Шанхай спогодба с китайската страна, според която вече 35 студенти, докторанти и преподаватели по китайски език могат да пребивават едновременно на обучение в КНР, като на обменни начала България ще приема годишно по 32-ма китайски студенти, докторанти и преподаватели по български език.

В същото време отговорникът по глава „Образование” към посолството на КНР в РБългария, г-н Дзън Сяхун, също се стреми към развиване на обучението по китайски език в България. От тази година се стартира подобно обучение във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”. По лична инициатива на директора на Частната профилирана гимназия “Едмънд Бърк” в Пловдив за учебната 2008-2009 г. ще се водят часове от носители на езика.

Показателно за все по-сериозното отношение към китайския език е фактът, че от 2007 г. педагогическият факултет към СУ „Св. Климент Охридски” приема за обучение учители с китайски и японски език. Студентите се приемат в рамките на общия брой, отпуснат за специалността начална училищна педагогика с чужд език. Кандидатите полагат изпит по западен език, а за балообразуването ще се взема и оценката от дипломата за средно образование съответно по японски и китайски, тоест желаещите трябва да са учили езика в гимназията.

Като се има предвид, че досега не е открит механизъм, по който с китайски и друг източен език да може да се продължи обучението от

гимназия към университет, далновидния ход на педагогическия факултет би следвало да даде повод за размисъл на ръководството на СУ „Св. Климент Охридски” и ВТУ за тенденциите, които очевидно показват наболялата нужда от промени в приема на студенти и с други, освен западни, езици.

Центрове за изучаване и атестиране на познанията по китайски език

1) Съществуват четири центъра за изучаване на китайски език и култура с високообразовани и добре подготвени педагогически кадри: специалност „Китаистика”, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски”; Специалност „Приложна лингвистика с втори чужд език – китайски език”, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”; 18 СОУ „Уилям Гладстон”, София и СОУ „Васил Левски”, Русе;

2) Институт Конфуций

През септември 2005 г. китайската държавна институция Ханбан и Софийски университет “Св. Климент Охридски” подписаха Протокол за намерение относно изграждането на Институт Конфуций в София. На 9 юни 2006 г. между Ханбан и Софийския университет се подписа Споразумение за изграждането на Институт Конфуций в София. На церемонията присъства членът на Постоянния комитет на Политбюро на ЦК на ККП Ли Чанчун, който лично предаде на Софийския университет бронзова табела на Института Конфуций в София. Институтът отвори врати на 09.06.2006 г.

Институтът разполага с чудесна материална база. Библиотеката предлага над 4500 книги и 1500 аудио-визуални пособия. Ползването им става посредством читателска карта.

Изпитът HSK

Из представянето на Институт Конфуций (<http://confuciusinstitute.bg/>):

Китайският *Ханю Шуейтин Каошъ (Hanyu Shuiping Kaoshi)*, известен още с абривиатурата си HSK или в превод Изпит за степен на владене на китайски език, представлява стандартизиран изпит под формата на тест. Разработен е от HSK-центъра на Пекиния университет за език и култура и служи за определяне степента на владене на китайски

език на чужденци, китайски емигранти и представители на китайските национални малцинства. Подготвя се от Държавната канцелария за международно разпространение на китайския език (Ханбан) под ръководството на Министерството на образованието на Китай и се провежда редовно всяка година в утвърдените тестови центрове в Китай и Институтите Конфуций по света. На успешно издържалите теста се издават удостоверения.

Както и аналогичните международни тестове за определяне на цялостните познания по чужд език (TOEFL, DAF и под.), и HSK не се основава върху никакъв определен учебник или езиков курс на обучение.

HSK е разделен на 11 степени на трудност, разпределени в три категории:

1. Базова (Степени 1, 2, 3)
2. Начална и средна (Начални степени 3, 4, 5; Средни степени 6, 7, 8)
3. Напреднали (Степени 9, 10, 11)

Трите категории на теста образуват цялостна система за атестация – от начинаещи до напреднали (най-високата степен на “Базова” категория се припокрива с най-ниската степен от категорията “Начална и средна”). Желаящият да се яви на изпита HSK може да избере една от трите категории, която е най-подходяща за него. Обикновено определящите фактори са два: (1) цел на явяването, или за какво удостоверение се явява, и (2) степен на владене на езика към момента на явяването. Студентите от Софийския университет с две или по-малко години обучение в специалност “Китаистика” е целесъобразно да участват в “Базова” категория, а тези с две и повече години – в категория “Начална и средна” и “Напреднали”. Студентите от втори курс биха могли да се явят и в двете категории, като сами преценят за коя са по-подготвени. Същото се отнася и до учениците от средните училища в X клас в паралелките с профилирана подготовка с първи чужд език – китайски. От 2007 г. Тестов център за HSK към Институт Конфуций в София – Софийски университет (СУ) предлага и Тест HSK за категорията “Напреднали”.

Преподаватели

- 1) Специалност „Китаистика”, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски”:

- Практически китайски език: доц. Ал. Алексиев, А. Цанкова, Г. Колева, Я. Шишкова;
- Езикознание: доц. Ал. Алесиев; М. Маринова, А. Цанкова;
- Литература и литературознание: проф. Б. Беливанова, В. Карастойчев;
- История: М. Малинова;
- Философия: М. Желязкова;
- Китайски преподавател с двугодишен мандат;

2) Специалност „Приложна лингвистика – английски/немски/френски и китайски език”, Филологически факултет, катедра „Класически и източни езици и култури”, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”: ст. ас. И. Мандова; ас. П. Венкова; ас. М. Маринова; проф. Б. Беливанова; китайски лектор.

3) 18 СОУ „Уилям Гладстон”, София: Р. Русинова, двама китайски доброволци;

4) СОУ „Васил Левски”, Русе: Р. Христова; китайски доброволец.

Учебни програми

1) Специалност „Китаистика”, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски”, 2008/2009 г.:

Преди стартирането на обучението в специалност „Китаистика” в 1 курс, се организира специален подготвителен курс по китайски език в рамките на 60 учебни часа.

Дисциплина	Зимен семестър	Летен семестър	Общо
1 курс			
Практически кит. език	120 ч. упр.	120 ч. упр.	240
Слушане с разбиране	90 ч. упр.	90 ч. упр.	180
Разговорен китайски език	30 ч. упр.	30 ч. упр.	60
Общо:			480
Езикознание	30 ч. лекции	-	30
Литературознание	30 ч. лекции	-	30
Странознание на Китай	30 ч. лекции	-	30
Увод в китайската писм.	-	30 ч. лекции	30
Увод в кит. езикознание	-	30 ч. лекции	30
Увод в кит. литературозн.	-	30 ч. лекции	30
Стара история на Китай	-	30 ч. лекции	30
Древнокит. фил. школи	-	30 ч. лекции	30
Езикова култура	-	30 ч. лекции	30

2 курс			
Практически кит. език	120 ч. упр.	90 ч. упр.	210
Слушане с разбиране	60 ч. упр.	60 ч. упр.	120
Разговорен китайски език	30 ч. упр.	30 ч. упр.	60
Четене с разбиране	-	30 ч. упр.	30
		Общо:	420
Лексиколог. и лексикограф.	30 ч. лекции	-	30
Фонетика и фонология	30 ч. лекции	-	30
Среднов. история на Китай	30 ч. лекции	-	30
Основни понятия	30 ч. лекции	-	30
Държавно и политическо устройство на Китай	30 ч. лекции	-	30
Древнокитайска литература	45 ч. лекции	-	45
Граматика на китайския език	-	30 ч. лекции	30
Фразеология на кит. език	-	45 ч. лекции	45
Увод в конфуцианството	-	30 ч. лекции	30
Увод в даоизма	-	30 ч. лекции	30
3 курс			
Практически кит. език	90 ч. упр.	120 ч. упр.	210
Слушане с разбиране	30 ч. упр.	-	30
Превод на публич. текстове	60 ч. упр.	60 ч. упр.	120
		Общо:	360
Лексиколог. и лексикограф.	45 ч. лекции	-	45
Фонетика и фонология	30 ч. лекции	-	30
Държавно и политическо устройство на Китай	30 ч. лекции	-	30
Увод в конфуцианството	30 ч. лекции	-	30
Средновеков. кит. литература (2 част)	60 ч. лекции		60
Старокитайски език	30 ч. упр.	60 ч. упр.	90
Съвр. история на Китай	30 ч. лекции	-	30
Увод в будизма	-	30 ч. упр.	30
Културните кодове на универсума	-	30 ч. упр.	30
Съвр. кит. литература	-	60 ч. лекции	60
Китайска диалектология	-	60 ч. лекции	60
4 курс			
Практически кит. език	120 ч. упр.	120 ч. упр.	240
Превод на публич. текстове	60 ч. упр.	60 ч. упр.	120
		Общо:	360
Старокитайски език	60 ч. упр.		60
Великите кит. династии	30 ч. лекции		30
Най-нова кит. литература	60 ч. лекции		60
Китайска лингвостилистика	-	30 ч. лекции	30
Увод в теорията и практиката на превода	-	60 ч. упр.	60
Писмен превод на спец. текстове	-	30 ч. упр.	30

1) Специалност „Приложна лингвистика с английски и китайски език”, Филологически факултет, катедра „Класически и източни езици и култури”, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”:

Дисциплина	Зимен семестър	Летен семестър	Общо
1 курс			
Интензивен курс – кит. език	375 ч. упр.	-	375
Практически кит. език	-	150 ч. упр.	150
Общо:			525
2 курс			
История и култура на Китай	45 ч. лекции = 90 ч. упр.	-	90
Практически кит. език	60 ч. упр.	60 ч. упр.	120
Превод на публиц. текстове	30 ч. упр.	30 ч. упр.	60
Морфосинтаксис на кит. език	-	30 ч. лекции = 60 ч. упр.	60
Корективен грам. курс	-	15 ч. упр.	15
Общо:			345
3 курс			
Практически кит. език	90 ч. упр.	60 ч. упр.	150
Превод на публиц. текстове	-	30 ч. упр.	30
Специализиран превод кит. език	30 ч. упр.	60 ч. упр.	90
Морфосинтаксис на кит. език	30 ч. Лекции = 60 ч. упр.	-	60
Корективен грам. курс	15 ч. упр.	-	15
Общо:			345
4 курс			
Практически кит. език	105	90	195
Превод на публиц. текстове	30 ч. упр.	60 ч. упр.	90
Специализиран превод кит. език	30 ч. упр.	60 ч. упр.	90
История на кит. литература	45 ч. Лекции = 90 ч. упр.	45 ч. Лекции = 90 ч. упр.	180
Общо:			555

1) Хуманитарна паралелка със засилено изучаване на китайски език, 18 СОУ „Уилям Гладстон”, София и СОУ „Васил Левски”, Русе:

Петгодишно обучение, с езиково разпределение, както следва:

8 клас – 648 учебни часа език

9 клас – 216 учебни часа език

10 клас – 252 учебни часа език

11 клас – 288 учебни часа език

12 клас – 288 учебни часа език

Извън обучението по език, в осми клас се изучава предметът „Технологии” в рамките на един учебен час седмично (общо 36 часа за годината), който предполага въведение в странознанието на Китай.

Перспективи и развитие

За да не се загуби набраната инерция, е нужна добра стратегия за развитие на обучението по китайски език на най-високо равнище.

Необходим е един по-сериозен ангажимент от страна на МОН по отношение на финансирането на паралелки с китайски език в системата на средното образование, докато при висшето ръководство на СУ, ВТУ и други заинтересовани висши учебни заведения не бива да се страхуват от по-разширен прием на бъдещи кадри. Факт е, че при прием от 18-20 студенти на година в СУ „Св. Климент Охридски” и нередовен прием във ВТУ, завършващите са едва 2–3 души. От тях не всички остават в България, повечето се ориентират към търговия или преводи и това води до глад за подготвени педагогически кадри.

В последните години в целия свят се водят дискусии за необходимите компоненти при обучението на студентите по китайски език. До пет години максимум обаче фокусът на внимание ще бъде насочен върху китайския език в средното образование. Причините са няколко:

1) Специалността „Китаистика” по същество подготвя кадри, които са ограничени в избора на професия – преводачи и учители. Всяко друго занимание изисква допълнителна квалификация. При усвояване на китайския език по време на средното образование на добро комуникативно равнище, ученикът може да избере друга специалност и да бъде многостранно развита и подготвена личност. В този случай езикът от специалност се превръща в средство за комуникация, каквото е основното предназначение на всяко едно чуждоезиково обучение;

2) Китай се развива към света с изумителни темпове и е очевидно, че китайският език ще е ако не първият, то вторият чужд език, който всеки да изучава. Страни като САЩ, Канада, Франция, Германия вече са се ориентирали достатъчно, за да въведат масово обучение по китайски език в средните училища и всеки свой смесен университет. Тези факти показват ясно, че ако преди петдесет и дори преди двайсет години китайски език са изучавали само запалени по китайската култура любители, то сега този език става все по-масов и съответно следва да е все по-достъпен;

Освен едно по-сериозно фокусиране върху средното образование, с повишаването на интереса към езика ще расте и нуждата от:

- подготвени кадри с педагогическа провоспособност, които да имат възможността периодично да специализират в Китай и да обогатяват знанията си;

- методисти китаисти, които да унифицират учебното съдържание и да инспектират центровете за обучение по китайски език, така че да се превърнем в държава не само със засилено обучение по езика, но и с качество на преподаването на китайски;

- китайци доброволци преподаватели, които да подпомагат обучението по езика в центровете за преподаване на китайски (до момента такава програма е изградена и китайски специалисти преподаватели има в СУ “Св. Климент Охридски”, във Великотърновския университет и в 18 СОУ “Уилям Гладстон”);

- центрове в столицата и в провинцията за обучение по китайски език;

- учебни помагала; сателитни канали на китайски език; интерактивни и мултимедийни помагала; наред с това ще са необходими и материали на български език, което е една от основните задачи пред българските китаисти в близкото бъдеще;

- ще расте нуждата от преводна художествена и информационна литература от китайски език;

- по-голям обмен на студенти с бакалавърски, магистърски и докторски степени, както и на ученици за специализации и посещения в КНР;

- срещи с чуждестранни китаисти и засилване на обмена на информация между световните центрове по изучаване на китайски език, с цел следене на тенденциите и повишаване на квалификацията на българските преподаватели по езика;

- спешно създаване на китайско-български и българо-китайски речници;

- не на последно място по-добро сътрудничество между българските китаисти, обмяна на знания и работа по общи проекти.

Заклучение

В България все още няма достатъчно разбиране за важността на китайския език като част от едно по-добро и успешно бъдеще на младото поколение. Това се дължи както на ниското медийно представяне на Азия и други страни извън Европа, болезненото фокусиране и затваряне в собствените проблеми поради бедността и ниското самочувствие, разбира се, и поради недостатъчната реклама и представяне на постиженията на КНР. Все още сред българите представата за Китай се свежда до китайските ресторанти със сравнително ниско качество и базара Илиенци, където се продават китайските стоки, които вече никой в Китай не би купил.

Въпреки това, като страна, която втора е признала създаването на КНР и от цели петдесет години има традиции в обучението по китайски език, ние притежаваме сериозна натрупана база и опит, които трябва да се използват максимално. С малко инвестиции, мисъл и средства за адекватно възнаграждение на труда на синолозите преподаватели ще може да се постигне обучението по китайски език по право да заеме достойно място сред другите езици, преподавани в университетите и средните училища, като по този начин България се нареди сред далновидните държави и ще се помогне на бъдещите поколения да бъдат конкурентноспособни и успели хора.